

Stad Aalst

Eerlijkheid & vrijheid

PIETER DAENS (1842-1918)

Journalist, drukker-uitgever,
schrijver, politicus

Inhoud

4	Beknopte bibliografie
6	Biografie
8	Familieman
10	Verenigingsman
12	Journalist
16	Drukker-uitgever
20	Kunstenaar
22	Familiedrama tijdens WOI
24	Aanloop tot daensisme: eerste dissidente stappen van Pieter Daens
28	Stichting Christene Volkspartij
30	Partijman in de schaduw van priester Daens
36	Conflict met Adolf Daens
40	Op eigen benen: volksvertegenwoordiger, gemeenteraadslid

Colofon

Brochure uitgegeven naar aanleiding van de tentoonstelling ‘Eerlijkheid & Vrijheid. Pieter Daens (1842-1918). Journalist, drukker-uitgever, schrijver, politicus’ in ‘t Gasthuys – Stedelijk Museum Aalst, van 8 september tot 30 december 2018.

Samenstelling brochure en tentoonstelling: Carolien De Neef, Luc Geeroms
(‘t Gasthuys – Stedelijk Museum Aalst)
Illustraties: Daensverzameling Stadsarchief Aalst

Lay-out en druk: drukkerij Artoos

Oplage: 1 000 exemplaren

Inleiding

Pieter Daens was de jongere broer van priester Adolf Daens, en bleef steeds wat in de schaduw van zijn bekendere broer. Maar de geschiedenis van de daensistische beweging zou niet geweest zijn wat ze werd zonder deze geëngageerde, bedrijvige journalist, schrijver, drukker-uitgever en politicus. Zijn betekenis als initiatiefnemer bij de stichting van de partij, motor achter de schermen, onvermoeibare propagandist, zelfstandig politicus en mede-boegbeeld voor de Christene Volkspartij kan immers niet overschat worden. Hoewel hij niet de intellectuele bagage en het sprankelende verstand van zijn broer Adolf had, maakte zijn invloed door zijn wijdverspreide kranten *Het Land van Aalst* en *De Werkman*, en zijn goede en ruime contacten in de Vlaamse beweging doorheen Vlaanderen hem de ideale man om de moeizame stichting en opgang van een onafhankelijke politieke beweging mee in goede banen te leiden. Hoewel bedoeld als drukingsmiddel om de katholieke zuil meer te bewegen richting sociale bewogenheid, maakte de historische ontwikkeling, waarbij botsende karakters een niet onbelangrijke rol speelden, dat de daensistische beweging zich zou ontwikkelen als een aparte politieke partij, los van de katholieke partij. Hierdoor ontstond een eigen dynamiek, werden nieuwe allianties aangegaan (liberalen en socialisten), en dreven de daensisten steeds verder weg van de katholieke basis. Anders dan de meer radicale Hector Plancquaert, trachtte Pieter Daens toch steeds een zekere band met de politieke beweging van waaruit hij kwam, te behouden.

Dit alles maakt van Pieter Daens de ideale figuur om dit deel van onze politieke geschiedenis te vertellen. Maar ook zijn werk als journalist, zijn lange engagement in de katholieke zuil en de Vlaamse beweging en zijn levensverhaal bevatten zeer boeiende episodes.

Graag laten we Pieter Daens zo veel mogelijk zelf aan het woord. Hij was immers schrijver-journalist, had een zeer vlotte pen en trachtte op een volkse wijze de gewone man rechtstreeks aan te spreken. Dit viel trouwens ook Louis Paul Boon op, die in zijn indrukwekkende historische roman *‘Pieter Daens of hoe in de negentiende eeuw de arbeiders van Aalst vochten tegen armoede en onrecht’* uit 1971 Pieter Daens ook zoveel mogelijk zelf aan het woord liet.

Deze publicatie en de bijhorende tentoonstelling willen op laagdrempelige wijze het leven en werk van Pieter Daens evoceren. Dit is niet de plaats voor nieuw historisch onderzoek of vernieuwende inzichten over de rol die Pieter Daens speelde in ontstaan, groei en bloei van de daensistische beweging. Doel is een zo ruim mogelijk publiek kennis te laten maken met deze boeiende man, zonder wie de politieke geschiedenis van onze stad en ons land op het einde van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw er ongetwijfeld anders zou hebben uitgezien.

Beknorte bibliografie

Pieter Daens, *Priester Daens. Volksvertegenwoordiger voor Aalst en Brussel. Zijn leven, zijn strijden, zijn lijden, zijne dood en verheerlijking*, Aalst, Daens-Mayart, 1909

Stijn Storms, *Pieter Daens. Zijn Leven en zijn Werken*, Ninove, 1919

Luc Delafortrie, *Pieter Daens: de man die geloofde*, Hasselt, 1963

Luc Delafortrie, *Priester en Pieter Daens: mannen van de doorbraak: uit de memoires der familie*, Hasselt, 1973

Louis Paul Boon, *Pieter Daens of hoe in de negentiende eeuw de arbeiders van Aalst vochten tegen armoede en onrecht*, Amsterdam, 1971

Jan Van der Hulst, *Pieter Daens als schilder: weinig gekend aspect*, in tijdschrift Mededelingen van de VAK, Jrg.10 (1983), nr.2, p.23

Frans Van Campenhout, *Lexicon van de Daensistische Beweging*, 1993

Frans-Jos Verdoodt, *De zaak-Daens: een priester tussen Kerk en christen-democratie*, Leuven, 1993

Hendrik Strijpens, *Fundamenten 2. De negentiende eeuw: Pieter Daens*, Aalst, 2003

Hendrik Strijpens, *Fundamenten 3. Pieter Daens, J.B. Van Langenhaeke en de Daensistische Beweging: de geschiedenis van de democratie in Vlaanderen en België 1850-1893*, Aalst, 2004

Dirk De Buck, *Negen generaties Daens: Aalst, Lokeren, Hansbeke*, Aalst, 2007

Frans Van Campenhout, *Daens en het daensistische gedachtegoed. Hernieuwd Lexicon van de Daensistische Beweging*, Aalst, 2007

Hendrik Strypens, *Journalisten. Opiniemakers voor en tegen het establishment. Lucien Jottrand (Brussel) en Pieter Daens (Aalst) 1773-1893*, Aalst, 2014

Hendrik Strypens, *Pieter Daens en het daensistisch DNA 1842-1918*, Aalst, 2018

Biografie

Pieter Daens werd in Aalst geboren op 10 juni 1842, als jongste van negen kinderen (waarvan slechts zes bleven leven) van Ludovicus Daens (Aalst 1796-1863) en Anna Maria Boon (Aalst 1795 - 1875). Vader Ludovicus, Lowie genaamd, was de zoon van Joanna Carolina Daens, een ongehuwde moeder uit Hansbeke, die in 1796 verhuisde naar Aalst, geboortestad van haar vader Franciscus Daens, en hier herberg hield in het Sint-Jorisstraatje (toen Karmelietenstraat). Ze huwde met schaliedekker August Bredenraedt, en de jonge Lowie leerde de stiel van zijn stiefvader.

Pieters oudere broers August (1823-1883) en Adolf (1839-1907) studeerden en werden priester, terwijl Pieter leerjongen werd bij drukker Goemaere in de Peperstraat, en tevens een drukkersopleiding volgde in Brussel en Gent. Hij wist zich op te werken en werd een gerespecteerd drukker, uitgever en journalist, die twee weekbladen uitgaf.

Priester Adolf Daens, oudere broer van Pieter

Onze ouders huurden thalven in de Kerkstraat een ouderwets torenhuizeken, nu het Zwitsersch houten huis; het waren geringe burgersmensen.

Vader Daens, genoemd Lowieken Daens, was meester schaliedekker met 3 à 4 gasten; hij werkte voor Stad en Kerk; ik herinner mij, zoover mijn geheugen reiken kan, dat meermaals in ons huis veel volk kwam voor het koperen vaandel van 't stadhuis, als het moest verguld worden; ook voor den haan van de Groote Kerk; en later hoorde ik meermaals zeggen: Ik heb bij Lowieken Donsj scherelings op den haan van de kerk gezeten.

Vader Daens moest hard en wreed werken voor zijn zes kinderen: 3 jongens en 3 meisjes; als ik naar school ging op de Kat, mijn jong hert deed dikwijls zeer, toen ik in de heete zomers vader zag thuis komen 's middags, mestnat van 't zweet, metterhaast wat etende, eenige ogenblikken rusten, en dan terug van 1 ure op de heete daken tot 's avonds 7 à 8 ure. Ach, de kinderen Daens hebben van jongsaf gezien welk hard en wreed leven de werkende mensen hebben!

Gelijk bijna al ons ambachtsmans, was vader Daens 'ne leeuw om te werken; hij heeft zich letterlijk afgeproost voor ons; zijn kinderen hebben hem zooveel hulp en troost verschaft als 't mogelijk was; hij is overleden den 9 juni 1863, oud 67 jaren.

Onze duurbare moeder Anna Maria Boon hield winkel en was mutsenmaakster; zij stond met een kraam op de Groote Markt.

Ik herinner mij, als mijn broeder en ik des zaterdags naar school gingen, dat wij tusschen de roeten kramen door 't volk moesten drummen om eens bij moeder te gaan... Onze moeder was een eenvoudige, werkzame, zorgvuldige vrouw.

Moeder Daens was niets bekommerd dan met haar huisgezin; werkende van 's morgens vroeg tot 's avonds laat; verduuldig en alles in goede vouw slaande; haar geluk vindende in haar huisgezin; altijd vol kommer en zorg; blij als de kinderen gezond waren en hunnen nooddrift hadden; zalig op de dagen van prijsdeeling en eerste communie, toen Adolf met al de eerste prijzen afkwam; ik heb haar zien tranen storten van vreugd, terwijl vader Daens zijn lippen opeenperstte en wegliep, om niet te moeten weenen.

Onze goede moeder is overleden den 26 april 1875, oud 80 jaren. Zij, meer dan vader, had een schoone geruste oude dag met een zekere welvaart.

Graf van Anna Boon, moeder van Pieter Daens, op het Aalsterse kerkhof.

Pieter Daens in 'Priester Daens. Volksvertegenwoordiger voor Aalst en Brussel. Zijn leven, zijn strijden, zijn lijden, zijne dood en verheerlijking', Aalst, Drukkerij der Werf Daens-Mayart, Eiland Chipka, 1909.

Familieman

Op 18 april 1876 huwde Pieter Daens met Louisa Mayart (Aalst 1855-1937), de dertien jaar jongere dochter van de gegoede leerlooier Philippus Mayart. Pieter was toen een welgestelde drukker en uitgever, die opgeklommen was van ambachtsman tot burger, en actief in vele katholieke en Vlaamse verenigingen. Zijn echtgenote stamde uit de Aalsterse bourgeoisie, had een gedegen opleiding genoten - met vooral aandacht voor etiquette en goede omgangsvormen - en hielp haar man in het bedrijf met de boekhouding en de administratie.

Maar gaandeweg engageerde Pieter zich meer en meer in de lokale en nationale politiek. Eerst vooral in de Vlaamse beweging en de katholieke schoolstrijd; later werd de sociale factor steeds belangrijker. En hij schroomde er zich niet voor om tegen de schenen van de gevestigde katholieke machthebbers te schoppen. Dit zou uiteindelijk leiden tot de stichting van de dissidente Christene Volkspartij, waarvan zijn oudere broer en priester Adolf het boegbeeld zou worden. Hierdoor plaatste Pieter zich buiten de hechte katholieke zuil, en werd ook zijn materiële welstand aangetast. Door zijn politieke actie bracht Pieter zijn gezin in ernstige financiële moeilijkheden, werden ze uitgesloten uit de katholieke zuil en werd het de kinderen ook moeilijk gemaakt op school.

KINDEREN

Maria Daens (Aalst 1881 – Asse-ter-Heide 1962), huwde met Jules Delafortrie

Anna Daens (Aalst 1883 – Terneuzen 1968), huwde met Albert Van den Bruele

Jozef Daens (Aalst 1886 – Aalst 1886)

Augusta Leonie Daens (Aalst 1887 – Aalst 1934), huwde met Mauritz Schouppe.

Frans Daens (Aalst 1890 – Stuivenskerke 1914)

Mevrouw Daens-Mayart op latere leeftijd

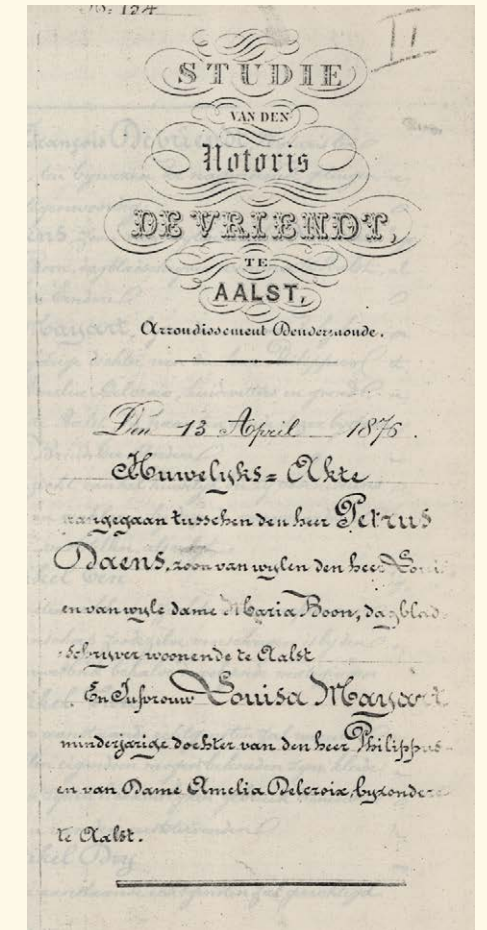
Pieter Daens en echtgenote Louisa Mayart met hun twee oudste dochters Maria en Anna.

Die oude bewarende katholieke partij was zoo vast besloten de familie Daens gansch ten onder te brengen, dat de Denderbode alle zondagen schreef: 'Arsch kadé, het is gedaan met de scheurmakers!'. En dat de Volksstem spotachtig op haar eerste bladzijde een openbare verkooping opnam van ons drukkerij en huismeubels; en een weinig verder schreef: Alles is op Chipka verkocht voor een appel en een ei.

Die vervolging breidde haar uit tot ons arme kleine kinderkens, en –moeten wij het schrijven?– tot al de aanvoerders: advocaat De Backer werd te Denderhautem uitgemaakt voor al wat slecht was, vervolgd tot het uiterste, hij en geheel zijn huisgezin. De schoone Volkswerken van Denderhautem en –Kerkxken werden vernield, aldus onderging advocaat De Backer een onberekenbare schade. Ze spreken van den draak met 7 koppen, doch hier was het eenen draak met duizend en meer koppen, die overal tot in de kleinste dorpen en gehuchten de Democraten opzocht met dwang en broodroof.

Zoodat Priester Daens de volle waarheid sprak, toen hij den 4 februari 1896 in de Kamer verklaarde: 'Geen enkele persoon in België, heeft de zedelijke en stoffelijke tortuur onderstaan die op mij gevallen is; puinhoopen zijn opgestapeld over mij en deze die mij het duurbaarste zijn. Men zegt van sommige dwingelanden, dat zij uithongerden, als zij niet konden schandvlekken; in Aalst zijn er die gelijkelijk schandvlekken en uithongeren. Een ongehoorde broodrooverij is tegen mij, tegen mijne familie en tegen alle Democraten ingericht. Mijn broeder, dagbladschrijver en drukker, die sedert meer dan 25 jaar voor de katholie-

ke zaak strijdt, is sedert lang, hij en zijn 4 kinderkens, het voorwerp van allerhande vervolgingen. Men wil hem, en men is er niet ver van af, men wilt hem tot den belszak brengen. De gazetten van M. Woeste staan te lekkertanden met de tranen die in deze familie gestort worden; ze spotten met die droefheid, ze lasteren ermeê; ze stellen; de ellendelingen, samenspraken in hunne gazet, in welke zij Fransken, het zoontje van mijn broeder, tot zijn moeder doen zeggen: 'Moeder, vader heeft den bisschop verbrand'. En ze gaan naar 't bisdom, die valsche woorden, terwijl ons eenigste wraakzucht is: liefde tot het lijdende volk.'

Pieter Daens in 'Priester Daens. Volksvertegenwoordiger voor Aalst en Brussel. Zijn leven, zijn strijden, zijn lijden, zijne dood en verheerlijking', Aalst, Drukkerij der Werf Daens-Mayart, Eiland Chipka, 1909.

Verenigingsman

Pieter Daens was al jarenlang een zeer betrokken burger, actief in allerlei verenigingen binnen de katholieke zuil van zijn stad en binnen de Vlaamse beweging, voor hij in 1893 mee aan de wieg stond van de Christene Volkspartij.

Zo was hij van 1860 tot 1871 plaatsvervangend lid van de Aalsterse Werkrechtersraad. In 1865 was hij medestichter van een Aalsterse taal- en letterkundige vereniging met een duidelijk Vlaams profiel, die in 1866 omgevormd werd tot het 'Davids Genootschap', genoemd naar de dan net overleden Vlaamse voorman kanunnik Jan Baptist David. Zo vroegen zij in 1867 aan het Aalsterse stadsbestuur om het Vlaams als officiële bestuurstaal in te stellen en eisten ook het gebruik van het Vlaams in rechtbanken. In 1868 werd Pieter Daens voorzitter van dit Davids Genootschap.

Hij was ook zeer actief in de ruimere Vlaamse beweging, zoals op de Vlaamse Landdagen, binnen het in 1875 opgerichte Davidsfonds (nationale vereniging met lokale afdelingen), Het Vlaamsche Taalgild, de Vlaamsche Katholieke Landsbond, enz. . .

Wanneer in 1872 te Aalst binnen de katholieke zuil de toneel- en taalmaatschappij 'Het Land van Riem' werd opgericht, als tegenhanger van de liberale toneelmaatschappij 'Voor Taal en Vrijheid', was Pieter Daens hier uiteraard onmiddellijk actief bij betrokken. 'Het Land van Riem' zou zich van 1878 tot 1884 sterk engageren tijdens de schoolstrijd.

Zijn Vlaamse strijd combineerde Pieter Daens steeds met een duidelijk antimilitaristisch profiel, maar ook zijn sociale bekommernis bleek al snel, wat duidelijk werd in zijn engagement binnen de Bond van Katholieke Werkmanskringen.

De jonge Pieter Daens

Standbeeld van kanunnik Jan Baptist David (1801-1866) te Lier (foto Queeste)

't VLAAMSCH

Zijn wij renegaten? Zijn wij geen Vlamingen meer? Willen wij door g'heel Europa bespot worden en weldra behandeld als een slavenvolk? Laat ons dan de verfransching aannemen... Maar neen! Neen! Duizendmaal neen! In Vlaanderen Vlaamsch! Vrij en blij! Klein en rein! Wij willen niet verfranscht worden!... Dan, landgenoten, moet dit verfranscht onderwijs veranderen of vallen; dan moeten de gekozenen van Vlaanderen onze taal voorstaan, ons rechten verdedigen, met ons meêdoen of van hun mandaat afzien. 't Vlaamsch! Maar minister Lejeune, 'ne Waal, maar een klaarziende en recht-schappen man, bad en smeekte de Vlamingen van zich sterk in hun taal te oefenen... Maar de groote volksvriend bisschop Lambrecht riep zoo hard hij kon, dat men aan 't Vlaamsch altijd en in alles moet den voorkeur geven!.. 't Vlaamsch! Dat is ons eer en ons belang! De Waalsche jonkheden gaan met d'eer weg en met de duiten, met d'eer en met de duiten... 't Vlaamsch dat zal er staan en niet vergaan, dan met ons allen, dat ligt in 't bloed; ge ziet wel hoe de felle Vlaamsche jonkheid overal opkomt en roept: In Vlaanderen Vlaamsch!... Te naaste week een artikel-manifest over "Mr Woeste en Antwerpen".

Wij, menschen van 't Vlaamsch geslacht, wij zouden geen Belgen zijn, geen Vlamingen, indien wij zonder tegenwijzingen ons taal lieten verdrukken.

Vlaanderen kwijnt, Vlaanderen lijdt door den kanker der verfransching; Vlaanderen zal als vrij volk uitsterven, als die kanker niet uitgesneden wordt... De verfransching is onze zedelijke en stoffelijke dood; de Waal kan overal geraken met zijn taal alleen; gij, Vlaamsche jonkheid, ge moet vlaamsch en fransch kennen, en nog als ge fransch en vlaamsch kent, ge ziet dikwijls in uw eigen Vlaanderen staatsbedienden die geen ander taal kennen dan hun fransch... De verdrukking onzer taal is bijna een gewoonte geworden; veel Walen denken in hunnen overmoed, dat het alzoo moet zijn en alzoo moet blijven... Sedert 40, 50 jaren is de schaamte en de schande van onze toestand gevoeld en begrepen; David, Conscience, De Laet, Willems, Snel-laert hebben de plans van 't groot werk der vrijmaking getrokken; de aanvoerders van onze dagen vragen niets meer dan hetgene de mannen van 1840, 50 en 60 voorschreven.

In Vlaanderen Vlaamsch! Weg de verdrukking onzer taal! Vlaamsch in de ministeriën, in de bedieningen, Vlaamsch in 't leger, Vlaamsch in 't Onderwijs, dat is de algemene kreet in Vlaanderen... Sedert eenige jaren is er gewerkt met eendracht, met aanhoudendheid en met geweld... Er zijn Landdagen gehouden, meetingen; er is een bestendig komiteit genoemd; de jonkheid bijzonderlijk komt op tegen de verfransching, want die de taal verdrukt, verdrukt 't volk.

Pieter Daens, in *Het Land van Aelst*, 6 april 1890

Pieter Daens, in *Het Land van Aelst*, 13 april 1890

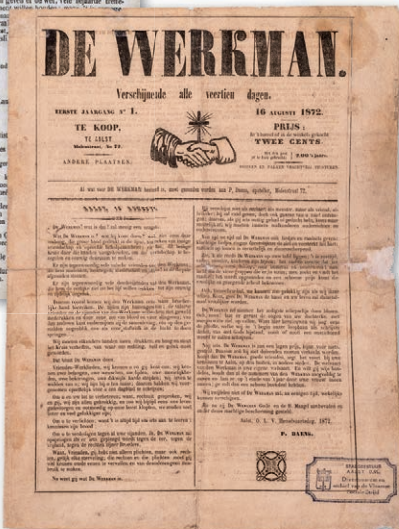
Journalist

Rond 1863 begon de journalistieke loopbaan van Pieter Daens. Toen verschenen zijn eerste teksten in het eind 1859 opgerichte katholieke en Vlaamse weekblad *Het Land van Aalst*, uitgegeven en gedrukt door Jan Jozef Van Brantegem. Na eerder vrijblijvende artikels en verhalen, begon hij rond 1866 duidelijk politieke artikels te schrijven, waarbij hij een Vlaamse, antimilitaristische en sociale invalshoek hanteerde en dikwijls inging tegen de algemeen aanvaarde opinies binnen zijn katholieke zuil. Eind 1870 werd hij zelf drukker-uitgever van deze krant. Eind 1872 verscheen het eerste nummer van de door Pieter Daens opgerichte nieuwe krant *De Werkman*, met Vlaams-katholieke invalshoek en een duidelijke focus op werkmansbelangen. Deze populaire krant had meteen een ruim lezerspubliek en groot verspreidingsgebied. Pieter zal beide kranten grotendeels zelf blijven volschrijven. Gaandeweg ontpopte hij zich tot een vlotte, volkse verteller, die een groot en verscheiden publiek wist te boeien. Beide kranten verschenen wekelijks, telden 4 bladzijden en omvatten steeds een overzicht van het internationale en nationale nieuws, lokale berichtgeving, een opiniërend artikel, een vervolgverhaal, speelse dialogen, korte mededelingen en (in *Het Land van Aalst*) vele advertenties. De stijl van *De Werkman* was doorgaans wat volkser dan *Het Land van Aalst*, maar beide kranten droegen duidelijk het merk van Pieter Daens' vertelstijl.

Voorpagina van Het Land van Aalst, 27 november 1878, waarbij Pieter Daens voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1878 duidelijk de katholieke zaak steunt.

Eerste nummer van Pieter Daens' krant De Werkman, 16 augustus 1872

DE WERKMAN! Wat is dat? Zal menig een vragen.

Wat DE WERKMAN is? Wat hij komt doen? Wel, ziet eens daar omhoog, die grove hand gedrukt in die fijne, ten teeken van innige vriendschap en oprechte behulpzaamheid; en dan, dit heilige Kruis door die handen vastgehouden; om die vriendschap te bezegelen en eeuwig duurzaam te maken.

Er zijn tegenwoordig vele valsche vrienden van den werkmans: die hem misleiden, bedriegen, misbruiken en eilaas! in de diepste afgronden stooten. Er zijn tegenwoordig vele doods vijanden van den werkmans, die hem de eerlijke ziel uit het lijf willen rukken, tot zijn eeuwig en tijdelijk ongeluk.

Daarom vooral komen wij den werkmans eene ware broederlijke hand toereiken. De tijden zijn buitengewoon; de valsche vrienden en de vijanden van den werkmans willen hem met geweld mederukken en door eene zee van bloed en vuur slingeren; van den anderen kant ondermijnen zij de samenleving, om op den gestelden oogenblik ons als eene stofwolk in de lucht te doen springen...

Vrienden-Werklieden, wij kennen u en gij kent ons; wij kennen uwe belangen, uwe wenschen, uw lijden, uwe moeilijkheden, uwe bekoringen, uwe dikwijls harde strijden; wij leven te midden van u; wij zijn bij u ten huize; daarom hebben wij voorgenomen opzettelijk voor u een dagblad te schrijven;

Om u en uw lot te verbeteren; want, rechtuit gesproken, wij en gij, wij zijn allen gebrekkig, en zoo wij bijtijds eens ons levens gadesloegen en ootmoedig op onze borst klopten, we zouden veel beter en veel gelukkiger zijn;

Om u te verlichten, want 't is altijd tijd om iets aan te leeren; kennissen zijn brood;

Om u te verdedigen tegen al uwe vijanden. Ja DE WERKMAN zal opspringen als er iets gepleegd wordt tegen de eer, tegen de vrijheid, tegen de rechten zijner Broeders.

Want, vrienden, gij hebt niet alleen plichten, maar ook rechten, gelijk elke sterveling; die rechten en die plichten moet gij wel kennen om de eenen te vervullen en van de anderen geen misbruik te maken.

Nu weet gij wat DE WERKMAN is.

Hij verschijnt niet als rechter, als meester, maar als vriend, als broeder; hij zal raad geven, doch ook gaarne van u raad ontvangen; daarom, als gij iets nuttig gehad of gedacht hebt, kom maar stoutelijk af; wij moeten immers malkanderen onderrichten en ondersteunen.

Van tijd tot tijd zal DE WERKMAN ook liedjes en raadsels geven; kluchtige liedjes zingen vervrolijkt de ziel en verscherpt het hart; raadsels oplossen is verzettelijk en zinnenscherpheid.

Zie, 'k zie reeds DE WERKMAN op uwe tafel liggen; 't is rusttijd; vader, moeder, kinderen zijn bijeen; het oudste zontje, dat ter schoole gaat, leest luidop, men bemerkt en beoordeelt, men lacht om de vieze grappen die er in staan; men zoekt en vindt het raadsel; het wordt opgezonden en een schoone prijs komt die vroolijke en gezegende arbeid bekroonen.

Och, menschen-lief, we kunnen zoo gelukkig zijn als wij maar willen. Kom, geef DE WERKMAN de hand en uw leven zal duizendmaal vroolijker worden.

Pieter Daens, opsteller, Molenstraat 72

Uit het voorwoord van het eerste nummer van De Werkman, 16 augustus 1872

Behangpapier aan den ouden prijs; nog eenige dagen, want de groote voorraad bijna weg is. Verders Engel-sche beddens met resor, wiegen, zetels, Tapijten, matten, stors, gordijnen aan den ouden prijs. Lange Zoutstraat, 24, uit de Sint Jorisstraat, ge loopt er schuins in.

Thomas Morus; Maria van Brabant; De Menschenhater; Sint Antonius à Padua en Bisschop Lambert; St Antonius Erenijit, in oorlogsband aan 20 c. — De Gasthuisnon, arme Julia, Bloemengraf. In 't Bureel gen. aan 0,10 c.

Bij Dirk Martens

(Op Sint Pietersdag)

Over de Markt gaande, Dirk Martens wenkte me met zijn schoone heldere Aalstersche oogen.

— Daens, mijn goede Vriend Petrus.

— Meester en Vriend Dirk.

— Vriend Petrus, vandaag 29 Juni, uw Feestdag.

— Och, ja, Meester Dirk, in treurnis, het hert vol doornen en zwemmende in tranen.

— Ja, ja, vriend Petrus, ongelukkiglijk! En toch zaligen Feestdag en nog veel navolgende, mijn goede Man; op ander jaren er was grooten toeloop naar uw Huis op Chipka, uw twee voorplaatsen zaten vol Bestuurders der Demokraten-Bonden, uw Muziek «Tot Heil des Volk» speelde lustig, vrolijk.

— Maar nu! nu! meester Dirk!

— Nu, Vriend Petrus, nu moeten de Wenschen diep in de ziel blijven, maar zijn niettemin oprecht gemeend en vurig. Duizenden en duizenden zeggen u niet mij: Geliefde Petrus, dat de goede God u trooste en beware, om nog veel goed te kunnen doen.

— Och, ja, Vriend Dirk, nu bijzonderlijk dat een lucht van lijden en droefheid ons vangt en prangt. Hoelang, Meester Dirk, zal 't Menschelijk Geslacht overgeleverd worden aan zulk wreed en wild Barbarismus en Kannibalismus?

— Zoolang, Petrus, zoolang de Democratie niet heerscht, de Democratie zooals Voorzitter Lincoln ze aanduidt:

« *Het Gouvernement van het Volk, door het Volk en voor het Volk.* »

— Gelijk in de Nieuwe Wereld, meester Dirk.

— Juist gelijk in Amerika, vriend Petrus.

— Meester Dirk, de Voorstaanders der Oude Wereld zeggen dat de Vereenigde Staten nu ook gaan oorlogen tegen Mexiko.

— Ja, maar met een klein vrij Leger, om den Mexikaanschen drift tot vechten, vernielen en moorden voor altijd uit te roeien.....

— Maar Dirk, wat zegt ge van *Schepene De Wolf*?

— Wat zegt van hem iedereen die vrij durft oordeelen? dat zijne antwoord op uw ondervraging zeer lomp is geweest, onbeheendig en miserabel. In plaats van gesapig en deftig te toonen dat de Laan aan 't Kerkhof geen ON-HERSTELBARE KEMEL zal zijn voor de Stad, wat deed hij? lawijten, verwijten, zijn Collega uitmaken voor al wat slecht is, aan wie hij niet meer zal antwoorden, terwijl hij antwoordt aan alle treffelijke menschen.. En 't is een Schepene van Aalst die zoo dwaas kramonkeit!

— En iemand die in een deftige Familie is opgebracht en in groote Scholen heeft gelegen. Hoe is dat mogelijk?

— Vriend Dirk, de oude Claudianus schreef het zoo wel: *Tolluntur in altum, ut lapsu, graviore ruanti.* Hoogmoed en Koppigheid te saam, tot alle dwaasheid zijn bekwaam.

— Goed gelapt, Daens; ga gerust voort.. Hooge vliegers zijn leege vallers, met u onredelijk aan te vallen, benadeelt Schepene De Wolf niemand dan zich zelve.

— En in Aalst, Meester Dirk;..... hebt ge niet vershoten van dat ge-woel rond u? twee dagen achtereenvolgens, al die Vrouwen en Kinderen.

— Vriend Daens, ik was dit te verwachten.

Met ons plan, Petrus, zoo eenvoudig, zoo goed en zoo schoon, zou het heel anders geweest zijn:

Geen alleenheerschings, maar reine eerlijke Samenwerking.

Alle machten en krachten der Stad vereenigd uit Liefde tot God en den Evenmensch. Een algemeene Raad: M. den Deken, Pater Rektor, ander geestelijke Oversten, al de groote

Samenspraak op den Trein.

(Maandag nanoen, ten 3 ure, te Denderleeuw, statie, in een Compartiment van Eerste Klas, zit 3 Heerensomptueuselijk in de kussens geflodderd.)

M. DE SAEDELEER. — M. Leon, g'hebt plezier, ge lacht?

M. BARON LEO BETHUNE. — Ei, wie zou niet lachen, cher Louis, weldra cher Collegue...

M. DE SAEDELEER (op zij): Wel, den jeemenis!

M. BARON. — Onzen Trein zit vol Fransmans... Groot kloek Volk... Allen Kiezers die weggaan!.. Daens staat erbij.

M. DE SAEDELEER. — Hij ziet er goed uit; 't Kandidaat-zijn doet hem deugd... Ik heb hem altijd geerne gezien.

M. BARON. — Omdat hij u in de Kamers gebracht heeft.

M. DE SAEDELEER. — Ik heb ik toch Chipka niet in stukken geloopen om aanveerd te worden door de Christene Volkspartij.

M. BARON. — Leugens! Leugens!

M. DE SAEDELEER. — Ei, wie noemt u!?

M. WOESTE. — Keske sa, mes amis!

M. BARON. — Kijk, Daens geeft boekskes aan de Franschmans. Ze zijn toch weg, parti! wel 150 stemmen, op dezen trein alleen! Daens! Daens!

M. WOESTE. — L'abbé! si-c'est l'abbé.

M. BARON. — 't Is zijn broër, M. Petris, die nu ook Meetingen geeft in d'opene lucht.

M. DE SAEDELEER. — T'Haaltert had hij grooten bijval.

M. WOESTE. — Laissez voir! Laat mij zien! waar staat hij?

M. BARON. — Wil uit 't vensterken gaan kijken; maar M. Baron houdt hem tegen, zeggende:

« Om de liefde Gods, blijf zitten! De Fransmans zouden u kunnen zien!

M. WOESTE. — Mais, maar ik zijn toch in mijn cher Arrondissement! Elk mij hier bemin!

M. BARON. — Cher monsieur Woeste, geloof mij, blijf in uwen hoek zitten of de Troepen zouden moeten komen om u te beschermen.

M. WOESTE. — Me proteger! Moi!! Enfantillage.. O gi onnoozel kind!.. 't Is niet op mij dat de Volk zeg Baron-Congo!

M. BARON. — Ik ben ook niet den homme-funest, die zelfs tegen den Belgischen Volksbond opkomt..

M. DE SAEDELEER. — Maar wat gaat dat hier worden! De Senateur wacht ons om hem te feliciteeren, en ge lighier te kijven. Zwijgt alle twee.

M. WOESTE. — J'l'avais dit.. Hij is de man niet! Sekretaris van Kongo! Kommissaris van Kongo.. M. Ronkin was de man! noble caractère, riche, ami des ouvriers!... Terwijl.... tandis... une ambition déçue...

M. DE SAEDELEER. — Allons, de grâce astublieft, zwijgt alle twee, Daens gaat het hooren.. En zal 't dan beter zijn!.. Als ge blijft kijven, stap ik af t'Okegem en 'k laat u alleen naar Meerbeke troeten.. 'k En ben ik alzo niet opgebracht.. ('t Convoi rijdt voort! De Fransmansingen van Pastoor Daens. Woeste en Baron-Kongo zitten te muilen oopen en te prouken.

Uit De Werkman van 7 juli 1916. Pieter Daens schreef dikwijls vlot leesbare 'dialogen' met Dirk Martens in zijn krant, waarbij hij de actualiteit besprak.

Uit De Werkman van 13 mei 1898. Pieter Daens laat drie concurrerende katholieke politici een (fictief) gesprek voeren op de trein: Louis De Saedeleer (Haaltert 1852 – Brussel 1924, volksvertegenwoordiger van 1882 tot 1912 en senator van 1912 tot 1924), baron Leo de Bethune (Aalst 1864 – 1907, volksvertegenwoordiger van 1898 tot 1907 en secretaris van de Hoge Raad van Congo-Vrijstaat) en Charles Woeste (Brussel 1837 – Elsen 1922, volksvertegenwoordiger van 1874 tot 1922).

Drukker-uitgever

In 1870 werd Pieter Daens, die een drukkersopleiding had genoten, drukker-uitgever van de krant Het Land van Aalst, waarvan hij in de loop der jaren steeds aandelen zal blijven aankopen. Hij richtte een drukkerij op in de Molenstraat, waar hij naast zijn krant ook commercieel drukwerk uitvoerde. Hij kende behoorlijk wat succes, en begon in 1872 zelfs met een tweede krant De Werkman. In 1876 verhuisde Pieter Daens naar de Leopoldstraat (nu Kattestraat). Enkele jaren later, in 1879, richtte hij met financiële steun van zijn schoonvader een nieuwe moderne drukkerij op in de Achterstraat (nu Onderwijsstraat), aan de oude Dender nabij de industrie op het 'eiland Chipka'. Deze werd uitgerust met een moderne sneldrukpers. Zijn drukkerij-uitgeverij kende veel succes, dank zij de twee populaire kranten, en ook vele boeken, boekjes en brochures die er werden uitgegeven. Rond deze tijd begon Pieter Daens zijn drukkerij 'Daens-Mayart' te situeren op het 'Eiland Chipka', hoewel hij strikt genomen niet op het eiland tussen de oude en de nieuwe gekanaliseerde Dender woonde. Zijn woning bevond zich immers naast de Werfkapel, net voor 'Chipka'.

De drukkerij Daens-Mayart aan de Werfkapel, later drukkerij Chipka genoemd.

Nu waren de katholieke bewaarders van Aalst gewapend voor hun broodroverij, die dan ook begon op geheel de linie. Nooit zal ik die grouwelijke dagen vergeten. De volksgazet De Werkman, door mij gesticht in 1871 (sic), zonderannoncen, met grote winsten aan de uitverkoopers, De Werkman, mijn kind, dat in 't begin veel zorg en opoffering vroeg, drukker Spitaels had gezegd: Nooit zal Daens er 'ne cens aan winnen; De Werkman had een ongehoorde uitbreiding genomen, bracht veel op, liet mij toe de Christelijke Werken zeer mild te ondersteunen, de arme werklieden te helpen, ja in de harde strenge winters mijn kantoor in een vrij vaderlijk arbureel te veranderen, De Werkman stond nu tussen 't kapitaal en den arbeid, och, het was de arbeid die hulp en liefde nodig had, en ik aarzelde geen oogenblik. En het was op De Werkman dat de eerste en zwaarste slagen neêrvielen: zijne dood was gezworen; al de uitverkoopers werden aangesproken, uitgekocht, gepraamd of gedwongen den verkoop te staken. Het was een algemene stormloop der geldmacht tegen de arme uitverkoopers. Op de abonnementen werd geperst en gedwongen gelijk op den uitverkoop. Het waren schromelijke en pijnlijke dagen: van alle kanten pakken gazetten die weêrkeerden met het opschrift: 'wij willen De Werkman niet meer'; hoge bundels afzonderlijke nummers; brieven en postkaarten vol spot en smaad.

Zoo ging de vervolging voort: al wie De Werkman in huis ontving en las, werd gepraamd en gebroodroofd, en die vervolging had plaats en duurde voort niet enkel in Vlaanderen, in België, maar zelfs in Holland, Frankrijk, en tot in Amerika, overal waar De Werkman lezers had en inschrijvers. Zoo viel het getal nummers van 16.000 tot 6 en 4 duizend.

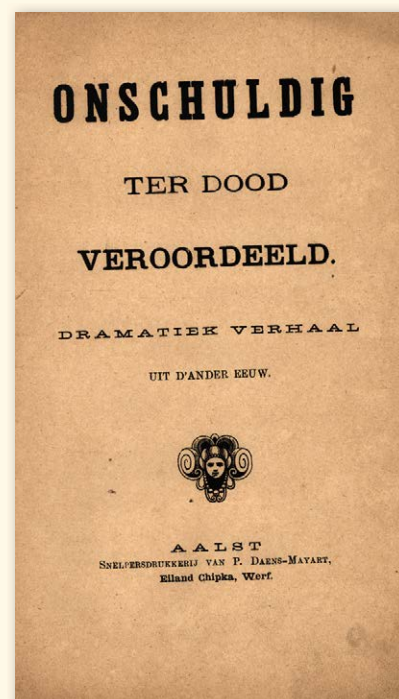
Pieter Daens situeerde zijn drukkerij op het 'eiland Chipka', het gebied tussen de oude Dender en de nieuwe gekanaliseerde Dender, hoewel hij niet op het eiland zelf woonde maar net aan de overkant van de rivier.

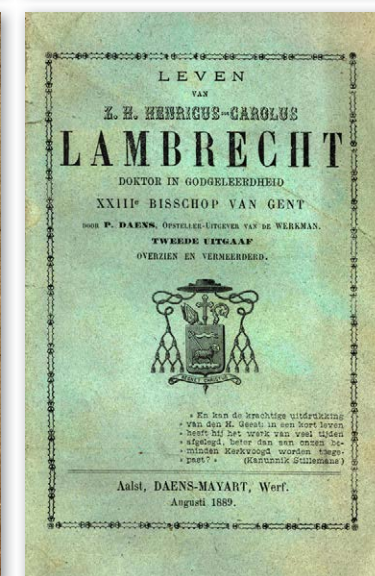
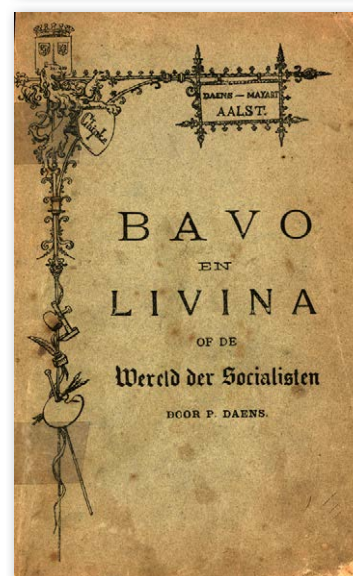
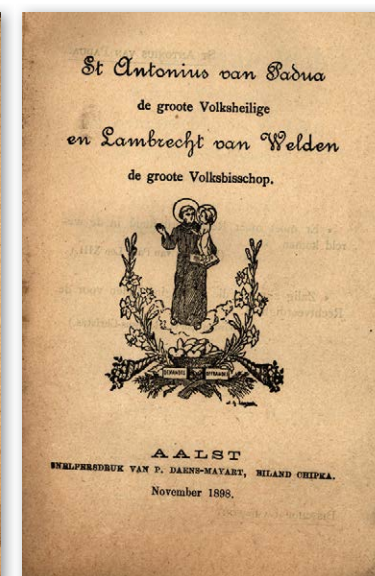
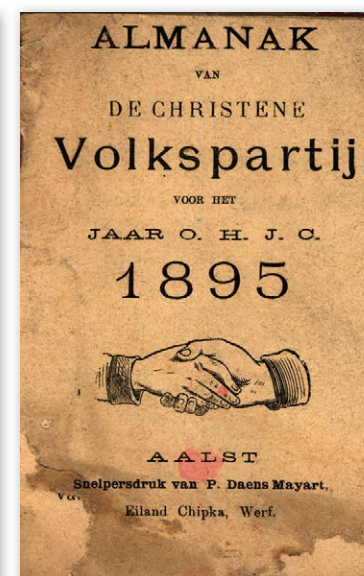
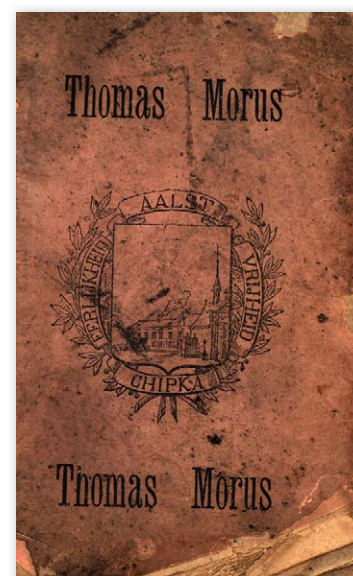
Bisschop Stillemans was ieverige lezer van De Werkman; principaal zijnde te Sint Nikolaas, hij zei dikwijls: 'Met mijn Werkmaneken te lezen weet ik alles: het bijzonderste nieuws, schoon kluchten en verhalen, er komt geschiedenis is, filosofie, theologie, alles!'. Als de vervolging ter sprake kwam, hij zeide weleens: 't gaat te verre!' Doch hij liet de rijke bewaarders voortdoen.

Even wreed werd gehandeld met 't Land van Aelst; het was een jacht naar de inschrijvers. De notarissen werden gepraamd en gedwongen geenannoncen meer te zenden. Al wie drukwerk bracht, stond in den haat. Ik had een schoone boekhandel met talrijke boeken bij mij gedrukt; er kwam een verbod die boeken nog te lezen; de naam 'Daens' moest uitgeroeid worden...

Mijn gazetten 'Land van Aalst' en 'De Werkman' waren hunannoncen en bijzonderste inschrijvers kwijt; dikwijls zijn in ons bureel boeren gekomen, den krop in de keel, dat zij hun gazet moesten opzeggen, om hun hofsteê en land te behouden; mijn drukkerij was dood; ons huis werd bewaakt, alsook 't huis mijner schoonbroeders; mijn uitgebreide boekhandel lag eensklaps gansch stil; de naam van Daens was een veroordeeling; zelfs 't 'Leven van Bisschop Lambrecht' stond in den ban van 't Katholiek; als gazetschrijver en drukker werkte ik met groot verlies; en dan volgde een storm van processen: men zou gezegd hebben een belegerde en ingeslotene stad. Er werd gezocht, gestudeerd en geraadpleegd om ons den duivel aan te doen; bijna alle dagen kwam de deurwaarder in ons huis. In ons gazetten mocht geen regel verkeerd staan of 't was proces en dikwijls veroordeeling.

Selectie boekjes uitgegeven en gedrukt door Pieter Daens in zijn uitgeverij-drukkerij Daens-Mayart.

Pieter Daens in 'Priester Daens. Volksvertegenwoordiger voor Aalst en Brussel. Zijn leven, zijn strijden, zijn lijden, zijne dood en verheerlijking,' Aalst, Drukkerij der Werf Daens-Mayart, Eiland Chipka, 1909.

Kunstenaar

Pieter Daens genoot allicht geen formele kunstenaarsopleiding, hoewel Petrus Van Nuffel schreef dat hij leerling was van de academie van Aalst en tevens deelnam aan tentoonstellingen. Maar toch kunnen we sporen ontdekken van zijn interesse in kunst. Zijn kranten werden steeds mooi opgeluisterd met kleine tafereeltjes en tekeningen. Wie deze maakte, is niet te achterhalen. Ze verlenen zijn kranten in elk geval een zekere lichtheid en speelsheid.

Van Pieter Daens zelf zijn wel enkele olieverfschilderijtjes bewaard. Zo schonk Leo Foselle in 2007 een schilderij met de voorstelling van de heilige Livinus aan het stedelijk museum van Aalst. Het werkje zelf, dat ongeveer 44 op 30 cm meet, is enigszins amateuristisch vormgegeven, met een heleboel details uit het Aalsterse straatbeeld. Maar toch bevat het voldoende schilderkunstige kwaliteiten om het zuivere amateurisme te overstijgen. Ook een portret van zijn twee oudste dochters Maria en Anna bleef bewaard. En naar verluid had Pieter Daens zijn eigen woonhuis versierd door landschapstaferelen en zichten op Aalst op muren en deuren te schilderen.

Pieter Daens' schoonzoon Jules Delafortrie was wél een erkend kunstenaar, die talloze schilderijen en tekeningen, meestal landschappen en stadsgezichten, naliet.

Schilderijtje door Pieter Daens: de Heilige Livinus, 1883. Uit familiebezit van de familie Fosselle. Livinus Fosselle had een gisthandel in de Pontstraat, die hier rechtsboven ook wordt afgebeeld; linksboven zien we de andere zijde van de Pontstraat met het Sint-Jozefscollege.

St-Martens-kerk Aalst. De schilderij van St.Rochus.

Rubens zal t'Afflighem zijn aangekomen, Mr. De Abt zal de kapellemeesters van Aalst verwittigd hebben; die heeren zullen een promenadeken gedaan hebben naar Afflighem; hun begeerte aan Rubens uitgedrukt; hoogwaarde Abt zal gezegd hebben: vriend Rubens g'hebt veel werk; ge wordt oud van jaren, maar ge moest dat toch doen voor Aalst, ons gebure stad!.. Rubens aanveerd en Rubens houdt zijn woord. De groote meester werkte rap: eenige dagen denken, zijn plan opmaken, verbeteren, teekenen, nazien, nog verbeteren en dan aan 't schilderen vallen.

Veel stukken van Rubens hebben wij gezien, t'Antwerpen, te Brussel, te Parijs, in Florentien, Roomen, enz... Maar zou er één zijn, zoo wel afgewerkt als St Rochus van Aalst? Met honderde duizende menschen zijn er al komen naar zien uit alle streken der wereld; en d'eenparige roep is: Meesterstuk! Meesterstuk! 't Leeft al, dat er aan is! 't Spreekt tot de ziel! Welke natuurlijke kleur van handen en wezens!...

Het Land van Aelst, 15-02-1891

Familiedrama tijdens WOI

Frans Daens, geboren op 6 augustus 1890, was het jongste kind en enige zoon van Pieter Daens en Louise Mayart. Al van kindsbeen af werkte hij mee met zijn vader in de drukkerij en op tienjarige leeftijd publiceerde hij zelfs zijn eigen 'krantje': de Gazet van Kruger, waarin hij het opnam voor de Boeren in Zuid-Afrika. De politieke strijd van zijn vader en oom interesseerde hem echter minder en binnen de daensistische beweging werd hij dan ook niet als de opvolger van Pieter Daens beschouwd.

Toen de Eerste Wereldoorlog ook België in het geweld meesleurde werd de toen 24-jarige Frans in augustus 1914 soldaat bij het tweede regiment karabiniers. Vanuit Antwerpen bereikte hij de IJzer, maar al op 22 oktober 1914 raakte hij vermist bij gevechten in Stuivekenskerke. Van zijn eenheid van ongeveer 200 man keerden er slechts een 40-tal terug. Een tijd lang werd gedacht dat hij gevangen genomen was door de Duitse troepen, of dat hij gewond geraakt was en daardoor zijn regiment niet meer kon bereiken. Maar na tientallen brieven naar allerhande instanties en jarenlang tevergeefs zoeken werd het voor zijn ouders duidelijk dat hij één van de zovele dodelijke slachtoffers werd van die eerste oorlogsmaanden.

Het verlies van hun enige zoon kwam hard aan voor Pieter Daens en zijn echtgenote. De onzekerheid over zijn lot, het blijven hopen, blijven zoeken en navraag doen, maakten de jaren van beproeving voor hen tot een nog grotere hel. Pieter Daens zou uiteindelijk sterven zonder het lot van zijn zoon gekend te hebben...

De jonge Frans Daens poseert in militair uniform

Weg met het Militarismus! Weg met den Oorlog! Kleine landen moeten trachten de vrede te bewerken, in plaats van hunne kleine krachten te verspillen aan bewapening. Roepen we met alle ware Kristenen; 'Vorsten, geen zwaard aan de zijde meer gegord! Volken, geen volk meer in rampen gestort!'

Pieter Daens, in *De Werkman*, juli 1914

'En Franz, ge schrijft er niets van? Och neen, we kunnen er niets van schrijven, omdat wij er niets van weten, NIETS! Al 13 maand!... Veel ouders zijn in dit geval... Toch blijven wij hopen en betrouwen.'

Pieter Daens, in *De Werkman*, 26 november 1915

Mijn geliefde mensen, het jaar 1914, dat de wereld inging als een kloek gezond kind, dat opwaschte in vruchten en bloemen overvloedig, is in 't midden zijner levensbaan schielijk gedompeld in een zee van zuchten, van tranen en van bloed.

De Oorlog, de wreede losbandige oorlog, door ons allen niet gevraagd, niet gewild, is op ons gevallen; afschudden konden wij hem niet, zonder in zwaarder leed en in eeuwige schande te vallen; de Oorlog, de wreedste die misschien ooit gewoed heeft, och, nu kennen wij de gruwelen van den Oorlog; en men spreke toch niet van straf; wij, werkende mensen, wat vragen wij dan al werkende en zwoegende met ons familie rustig te kunnen leven. Wij allen zijn pacificten, mannen van vrede. Ons Heer, d'oneindige goedheid, die den aardbol zoo vruchtbaar en zoo schoon heeft gemaakt, ons Heer wilt den oorlog niet. Ons Heer zendt den oorlog niet, de oorlog komt door de booze wilde driften der mensen, door de slechte schikking der hooge samenleving en de machteloosheid der werkende volkeren.

Geliefde mensen, moet ik het u zeggen: het jaar 1914 eindigt in eenen konker van lijden en smarten... Ontelbaar zijn de harten die zwemmen in zuchten en in tranen... Geliefde mensen, zoo droef en akelig als 1914 eindigt, begint 1915. Uw Volksvertegenwoordiger wenscht U allen uitermate veel geduld, veel moed, veel werkzaamheid en wilskracht. Het is in harde beroerde tijden dat de sterke karakters opkomen en uitschijnen.

Paspoort van Pieter Daens tijdens de Duitse bezetting 1914-1918

Nieuwjaarstoespraak door Pieter Daens voor zijn partijgenoten, januari 1915

Aanloop tot het Daensisme: eerste dissidente stappen van Pieter Daens

Pieter Daens was steeds een kritische en scherpe journalist, en in zijn kranten nam hij dan ook geen blad voor de mond. Dit bracht hem ook dikwijls in conflict met mensen binnen zijn eigen katholieke 'zuil'. Zo werd hij in 1892 zelfs voor het gerecht gedaagd door een aantal fabrikanten aan de Tragel, omdat hij de mensonwaardige werkomstandigheden in hun fabrieken aan de kaak had gesteld. Daens' eerste engagement lag vooral in de Vlaamse zaak, met sterke pleidooien voor de vernederlandsing van het bestuur op lokaal Aalsters en ook op ruimer Vlaams niveau. Ook zijn antimilitarisme was zeer sterk.

Gaandeweg begon een steeds sterkere aandacht voor de sociale problematiek door te dringen in zijn kranten. Al zeer vroeg beseftte Pieter Daens dat sociale actie broodnodig was, wilde de katholieke partij de arbeiders niet verliezen aan het sterk opkomende socialisme.

Pieter Daens met zijn jongste dochter Augusta Leonie.

“

Ik was sedert bijna 30 jaren gazetschrijver in 't Land van Aalst; mijn gazet De Werkman had buitengewonen bijval; in woorden en werken had ik mij getoond als Kristen volksman... In alle pastorijen was ik welkom...

Ik had in de Katholieke partij geschreven en gewerkt om de kandidaten te doen aanstellen door de kiezers, maar dat ging niet; van dan af had M. Woeste een groot gezag, en hij hield aan het stelsel der afgevaardigden, 't is te zeggen van 'eenige Heeren aangeduid, om in naam der Kiezers naar de stad te komen en daar alles te beridderen'.

Als volksman had ik de lijdende menigte mild geholpen in de strenge winters; ik had verscheidene werkstakingen ondersteund; ik was gaan bedelen voor de werkstakers; mijn bureel was een hulp- en arbureel geweest; ik stond in het midden dier arbeidende menigte;

”

Hooggeplaatse heeren zijn misnoegd, omdat 't Land van Aalst zonder opzicht van personen, de waarheid durft schrijven, zelfs rakende den Koning en 't Hof; die heeren zouden 't Land van Aalst in zijn tijdelijke intresten willen te kort doen. Nogtans g'heel de wereld moet bekennen, dat de katholieke zaken veel beter zouden staan, hadden de gekozenen van over 20 jaar hun tanden getoond aan den Koning... Leopold II gaat den weg in van Victor-Emmanuel! En we zouden hem moeten sparen; we zouden moeten roepen en schrijven: wijze, voorzichtige koning!!! Menschen, kan dat zijn, mag dat zijn! NEEN!

D'alleenheersching der Keizers en Koningen heeft menig land van Europa gewelddadig naar oorlog en ketterij gesleurd. 't Zijn grooten en overheden die hedendaags de slechtste voorbeelden geven, onder betrek van godsdienst en zeden; 't zijn grooten en overheden die niet alleen in publiek schandaal leven, maar die al 't volk zouden willen bederven door officiële kaserns en officiële scholen.

Pieter Daens in 'Priester Daens. Volksvertegenwoordiger voor Aalst en Brussel. Zijn leven, zijn strijden, zijn lijden, zijne dood en verheerlijking', Aalst, Drukkerij der Werf Daens-Mayart, Eiland Chipka, 1909.

Pieter Daens, in *Het Land van Aelst*, 3 december 1882

Ge weet, De Werkman wordt vervolgd, heviglijk, door de fabrikanten van Tragel en Vaart; de deurwaarders zijn in ons kantoor der vier landschappen geweest... En vervolgd waarom?... Op Chipka weet men zoowel wat veel werkende ouders afzien en lijden: vader zijn, 13 uren daags werken, winter en zomer; te weinig winnen om te leven; terwijl door u machtige fortuinen oprijzen!... Te kort komen om uw kinderkes te voeden met droog brood en patotters; moeten zien dat ze met honger slapen gaan; uw kinderkes niet kunnen huisvesten en kleeden!.. En als ge 14 jaren gewroet hebt en honger geleden, dat uw lichaam op een geraamte trekt, en als uw kinders beginnen iets te winnen, dan, dit zedenbederf!.. Wat is de algemene roep: die fabrieken! Die fabrieken! Na 2 jaar g'en herkent uw kinderkes niet meer!.. En omdat wij schrijven voor de daghuur en tegen 't zedenbederf, de fabrikanten komen op ons af, met een verveerlijke trotschheid, ze vragen een somme geld die wij van g'heel ons leven niet kunnen geven en dan zouden wij moeten EEN JAAR IN 'T KOT GAAN ZITTEN; ziet ge de gendarms ons uit Chipka komen halen, ons aan vrouw en kinderen, aan werkhuis, vrienden en geburen ontrukken! Ja één jaar gevang vragen ze!

Pieter Daens in *De Werkman*, 28 oktober 1892

De Christene Volkspartij

Ziehier haar programma gelijk het deze week in het Huis der Werklieden werd toegejuicht:

“Elke mensch moet kunnen zijn brood winnen op eene wijze die overeenkomt met zijn stoffelijke en zedelijke behoeften, met zijne weerdigheid, en hem helpt om zijn doeleinde te bereiken in dit leven en in het volgende. Wij vragen dit voor elken mensch en bijzonderlijk voor den werkman; voor den werkman zelf en voor de familie welke hij het recht heeft te stichten.”

Al de billijke eischen der socialisten ten voordeele der werklieden zijn aan 't Evangelie en aan de Christene leering ontleend; maar zij voegen er twee zinnelooze droomen bij: de vernieling van godsdienst en huisgezin.

Pieter Daens in *De Werkman*, 28 oktober 1892

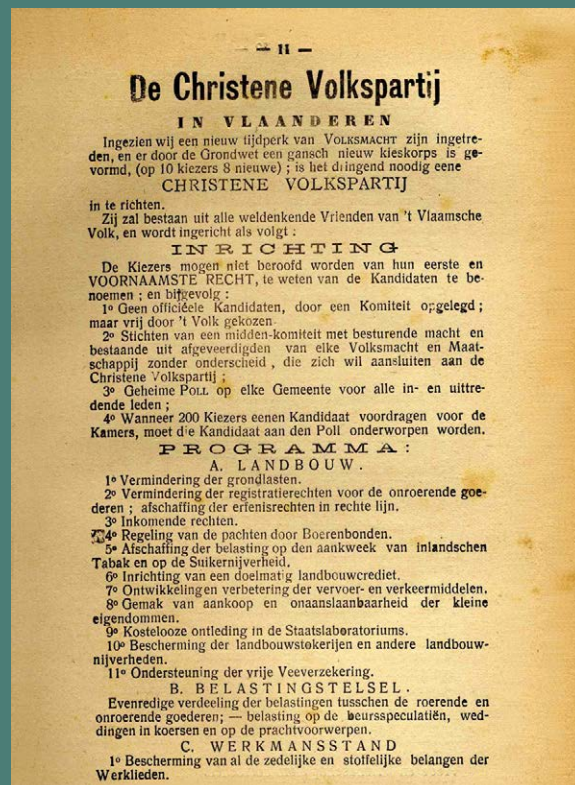

Pieter Daens, 1908 (verz. F. Dierickx)

Stichting Christene Volkspartij

Op 15 april 1893 werd in Okegem (deelgemeente van Ninove) de Christene Volkspartij gesticht door Pieter Daens en de roelanders. Pieter Daens vroeg aan zijn broer Adolf om het programma op te stellen. Deze nieuwe politieke beweging wilde de sociale encycieliek 'Rerum Novarum' van paus Leo XIII (1891) in België in de praktijk brengen. Een deel van de Belgische clerus stond hier welwillend tegenover en steunde gelijkaardige verenigingen, maar in Aalst stootte deze nieuwe, progressieve beweging op een onverbiddelijk veto van de katholieke politici als Woeste en Léon de Béthune. Gaandeweg werd priester Daens nauwer betrokken bij de werking van de nieuwe partij om er uiteindelijk de morele leider en het boegbeeld van te worden. Een jaar later, bij de parlementsverkiezingen van 1894, kwam de partij al op met een afzonderlijke lijst omdat de daensisten niet tot een overeenkomst kwamen met de conservatieve katholieken.

De daensisten zetten zich in voor de belangen van de boeren, kleine middenstanders en arbeiders; voor de werklieden in de steenbakkerijen van de Rupelstreek en in het Pajottenland, voor de seizoensarbeiders uit Oost- en West-Vlaanderen (de 'fransmans') en voor de hopboeren in de streek Aalst-Asse.

Verkiezingsprogramma van de daensisten (Christene Volkspartij), 1893

In de Vlaanderen was ook een sterke beweging ontstaan naar vooruitstrevende en volksmacht; de wereldbrief van Paus Leo XIII over den toestand der werklieden bracht niet weinig bij, om de gemoederen op te wekken. (...)

Allen diep verknocht aan de werkende standen, strijders voor algemeen stemrecht en evenredige vertegenwoordiging; te Ninove hadden de vooruitstrevers in 1890 een nieuw weekblad gesticht, genaamd Klokke Roelandt (...); ze werd openlijk gelezen en aangeprezen door talrijke geestelijken en vormde alras een sterke Partij, die genoemd werd De Roelanders. (...)

Nu gingen (alle) mannen kiesrecht hebben; van 130.000 was het getal kiezers geklommen tot 1 miljoen 370 duizend 687 kiezers. Mijn hoofd werd bestormd door 't gedachte: als de nieuwe kiezers verzwolgen worden in den ouden hoesel en broes, ja broes van de katholieke bewaarders, dan zullen wij nooit de volkswetten hebben, zoo dringend gevraagd door den pauzelijken wereldbrief!

Wat zou Klokke Roelandt daarvan denken?...

Ik schrijf naar Frans Sterck en vraag een bijeenkomst; de antwoord komt: donderdag 15 april (1893) ten 3 ure, te Okegem aan de statie; we zullen daar zijn, in de Herberg***. Dien dag, in een klein herbergskén, op een soort van kelderkamerken, mijn hert zwom in geestdrift, bij het zien en horen spreken dier vaste overtuigde kloeken mannen: De Backer van Denderhoutem, Dr. Van de Velde van Aspelare, Van Langenhaecke van Appelterre, Lambrecht van Outer, Sterck van Aspelare, De Pelsmaeker van Denderleeuw. De gedachten werden gewisseld, de goede overeenkomst bestatigd, de vaste wil uitgedrukt, de warme hand gedrukt, niet tot

vaarwel, maar tot een tweede bijeenkomst, 8 dagen nadien, in hetzelfde Okegem.

Op de tweede bijeenkomst, met dezelfde personen, werd de toestand nader besproken; er zou een Volkspartij gesticht worden, ze zou den naam dragen van Christene Volkspartij, niet om scheuring te brengen, maar om de Katholieke partij te hervormen naar eisch der omstandigheden; een duidelijk programma zou opgesteld worden. Een derde bijeenkomst zou plaats hebben te Ninove. Daar werd het vast besluit herhaald, met de voorwaarden en artikels van werking; Professor Daens werd verzocht het programma op te stellen; men onderzocht dit programma, woord voor woord, langzaam en scherp; in een vergadering te Aalst op Chipka (ons bureel) werd dit programma goedgekeurd en beslist dat Aalst en Ninove elk 15.000 afdruksels zouden leveren en dat die 30.000 Nrs op eene week zouden verspreid worden in de 72 gemeenten van het Arrondissement.

Ach, welke schoone gelukkige dagen! Elk was voor een vrije Vlaamsche Christene Volkspartij...

Maar de vijanden zaten achter de gordijn. M. Woeste, die vroeger geschreven had; dit stelsel van afgevaardigden is een groote fopperij; nu veranderde hij eensklaps van gedachte en begon te konkelofozen in den donkeren... Terzelvertijd schreef De Denderbode dat de nieuwe Vlaamsche Partij een partij was van scheurmakers en volksfoppers... De Christene Volkspartij was een staf zonder soldaten; de leiders waren volksfoppers en volksbedriegers, visschers in troebel water; het was een troep Judassen, baatzoekers, door den vergramden God op de wereld gezonden, zoo kan Judas hunnen naam schrijven in het slijk der straat, enzovoorts, enzovoorts...

Pieter Daens in 'Priester Daens. Volksvertegenwoordiger voor Aalst en Brussel. Zijn leven, zijn strijden, zijn lijden, zijne dood en verheerlijking', Aalst, Drukkerij der Werf Daens-Mayart, Eiland Chipka, 1909.

Partijman in de schaduw van Priester Daens

Al van bij het ontstaan van de Christene Volkspartij liepen de meningen van de daensisten uiteen over hoe de partijdoelen gerealiseerd zouden worden. Pieter Daens wou aanvankelijk een beweging vormen binnen de Katholieke Partij en deze partij van binnenuit progressiever maken. Binnen de Christene Volkspartij bestond er altijd een spanning om al dan niet met de socialisten en liberalen samen te werken. Bovendien bestond er ook een radicaal Vlaamse vleugel binnen het daensisme wat eveneens voor pittige discussies zorgde. Pieter Daens sprak bijvoorbeeld altijd Nederlands in het parlement, maar hij was geen radicale flamingant zoals bijvoorbeeld Hector Plancquaert. Een grote kwaliteit van Pieter Daens was dat hij steeds zocht naar bemiddeling en verzoening.

Na de dood van priester Adolf Daens in 1907 ontstond er een groot conflict tussen Pieter Daens en Hector Plancquaert, onder meer over de te volgen weg en het leiderschap over de partij. De spanningen werden nog groter toen Pieter Daens in het parlement de katholieken steunde in het schoolconflict. Hector Plancquaert eiste immers van Pieter dat hij een einde zou maken aan de hegemonie van de katholieken in het parlement. Dankzij de jongere generatie daensisten waaronder Albert Van den Broucke verzoenden de boegbeelden zich met elkaar.

Bijeenkomst van Pieter Daens met de christen-democratische politici Jules Renkin en Henri Carton de Wiart. De meer gematigde christene democratie van deze laatsten zou wel aanvaard worden door de katholieke partij, en beiden zullen nog een mooie politieke carrière tegemoet gaan.

Ter beoordeling

...aan alle vrije en weldenkende kiezers...

Wij zullen de katholieke gazetten niet volgen in hun boosaardig gespot en verwijt, in hun ruige en wilde persoonlijke aanvallen; och neen! De kiezing is een belangrijke zaak; ze moet ernstig behandeld worden, met rede en in vrede... Pax et bonum.

Ten eersten, ware het niet een groote zegepraal voor den godsdienst, indien in de Kamer eenige rijke vasthoudisten vervangen werden door Kristen Demokraten? Dan zouden wij eindelijk de volkswetten gestemd zien en uitgevoerd. Goed doen aan de menigte van 't volk door familieloon, is dat niet de ziel van den godsdienst? Nu is de toekomst zwart voor den godsdienst: in Vlaanderen gelijk in de Walen, al 't werkvolk bij de ongeloovige socialisterij, onvermijdelijk; een Vrije Kristene Volkspartij alleen kan dit tegenhouden.

Ten tweeden, sedert 40 jaar wordt gestoemmeld op 't volgende: De grond van België, 6 milliards waarde, brengt jaarlijks 60 miljoen belasting op. De actiën, renten en ander papieren waarde 8 milliards en half waarde, betalen geen centiem belasting. Waren die kofferforts-waarden belast gelijk den grond, het zou 82 miljoen fr. opbrengen, meer dan genoeg om elken ouden werkmán en elken ouden landbouwer een pensioen te geven van 1 fr. daags.

De katholieke bewaarders willen daar niet van hooren; ze zeggen met M. Woeste, dat de openbaren rijkdom niet mag vermindert worden. Nu gaan de salon- en soepdemocraten uitroepen: Wij zijn voor die belasting! Maar moesten ze dat verklaren op een katholieke vergadering, ze vlogen vierkant buiten. Zij handelen gelijk den zeekapitein in een tempeest: hij belooft een waskeers

zoo dik als den scheepsmast. Maar man, zegde zijn vrouw, zulke dikke keersen zijn er niet. Zwijs, babbeles, was de antwoord, eens uit 't gevaar, de belofte is dood.

Ten vijfden en 't bijzonderste, de groote misdaad der Vrije Demokraten is, dat zij niet willen vereenigd zijn met de Katholieke Partij. Vereenigd zijn, is onderdanig zijn. Och Priester Daens schreef het zoo schoon den 19 April 1905: 'Het volk strijdt voor zijn dagelijksch brood, het volk snakt naar welvaart en geluk, of liever naar min gebrek en armoede. En van den anderen kant, de rijke is onverzadelijk; hoe meer rijkdommen hij bezit, hoe vuriger zijn drift naar rijkdommen brandt, en 't is om die reden dat apostel Paulus dat goddelijke woord heeft uitgesproken: 'De geldzucht is de wortel van alle kwaad in de wereld'.

Geliefde werklieden, ge ziet de Volkspartij moet vrij zijn, en gansch op haar eigen; zonder vrijheid is zij dood; voor die vrijheid hebben Priester Daens, Advokaat De Backer, Smid Lambrecht en vele anderen den marteldood gestorven. Ondersteunt die vrijheid door uw stem in de kiezing en door uw medehulp. Welstellende lieden, volksvrienden, ad nos, steunt, helpt de deftige Kristene Volksmacht.

N.B. Is er iemand die meer bespot, meer gelasterd, meer vervolgd wordt dan ik. 't Is alle dagen iets nieuws; er zijn perk noch palen aan den stroom van leugen en laster. En nogtans ik mag zeggen: Is er iemand geruster en gelukkiger dan ik. Och 't is zoo zoet vervolgd te worden voor de rechtvaardigheid.

Pieter Daens in *De Werkman*, 17 mei 1912

Hongerloonen

Hongerloon! Werken en niet genoeg winnen om te leven -altijd te kort komen- enkel kunnen koopen om van honger niet te sterven; slecht gekleed zijn; zich niet kunnen aanschaffen wat noodig is in een huishouden voor meubels, gerief, kleeding, slaping!

Hongerloon! Pest, verderf, oorzaak van verval, van zielsbederf, van wanhoop, diefte en moord.

Ik werk en ik kan niet behoorlijk leven; ik werk, en nooit zie ik welvaart in mijn huisgezin!

Van 1 januari tot 31 december zie ik rondom mij niets dan worstelen en schrafelen en wroetelen, tegen kremp en ellende; is dat het leven niet van honderdduizenden, bijzonderlijk in Vlaanderen?

Arm slachtoffer van den hongerloon, zal ik den moed hebben om de deugd te oefenen? Jongeling, jonge dochter, van kindsgebeente heb ik thuis niets gezien dan kremp, tekort, kommer, angst. Arme moeders die uw duurbaar huisgezin niet kunt beridderen, gelijk het zijn moet, wie zal optellen de bange zuchten die uit uw minnend hert opstijgen?

Ik, jonkheid, grootgebracht tusschen hongerloon, mijn hert snakt naar genot en vreugd; zoodra ik iets of wat kan verdienen, zal in mij de bekoring niet komen een deel van mijn winst achter te houden, om vermaken en vreugd te zoeken verre van mijn ouders huis.

Hongerloon, de dood van alle huiselijk geluk, de bron van wanorde!

Dertig, veertig en meer jaren heb ik gewroet onder de krampen van den hongerloon; zal

ik niet getrokken worden om in den drank eenige uren bedwelming te zoeken?

Hongerloon, door u is het, dat ambachten en nijverheden kwijnen, gij jaagt den Vlaming uit zijn land, gij brengt oneerlijke concurrentie in ambten en bedieningen. Als aksijnsbedienden somtijds gejaagd zijn om premiën te winnen door buitensporigen iever voor het hatelijk en schandig vergunningsrecht, is het niet omdat hun jaarwedde een hongerloon is? Mogen, moeten ze niet hijgen en trachten naar een betamelijk leven?

In Aalst, in Aalst van Woeste, de champetters beginnen aan 900 fr. en blijven 5 jaar aan dien taks; eens in huishouden, geeft het wonder als zij bejach maken naar winsten en profijten?

De klerken van stadhuis klagen dat ze veel min winnen dan in de bijzondere nijverheid, ze drijven handel of houden winkel; d'occasie maakt den dief; nood doet oude wijven loopen; zullen die klerken niet geneigd zijn hun beleefd- en dienstwilligheid te schikken, naarmate hen de penning wordt gejongd?

Hongerloon! Het is zeer zeldzaam, maar in een rijk huis, waar de dienstboden te weinig eten krijgen, en ze nemen eenige spijs in 't genips, zal iemand zeggen: dat is diefte! Maar als er schatten en rijkdommen gewonnen worden, en de werklieden een hongerloon krijgen, zegt de godsdienst ons niet, dat het een wraakroepende zonde is, achterhouding van den loon der werklieden?

Hongerloon sleurt naar oneerlijkheid. Het is dus de pest, 't verderf, de algemeene ramp, die noodzakelijk bestreden moet en uitgeroeid.

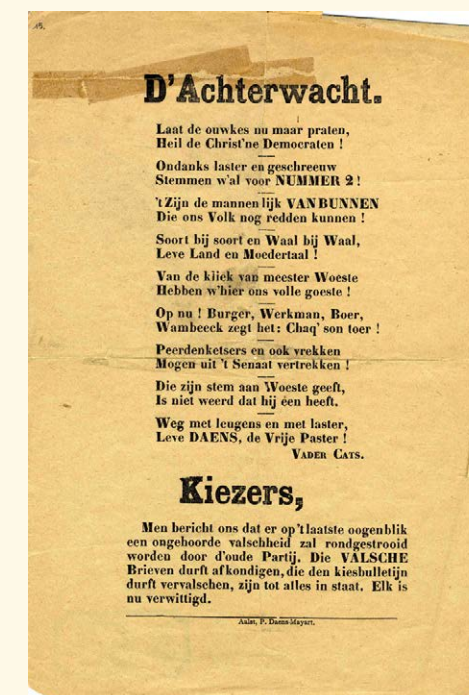
Tot dit einde werd in 1893 een Kristene Volkspartij ingericht; en toen in 1894 uit arrondissement Aalst een priester als volksvertegenwoordiger naar de Kamer gezonden werd, dan was zijn eerste redevoering een krachtige pleitrede tegen alle hongerloon. In dien zin ging die volkspriester voort in en buiten de Kamer. Advokaat De Backer, volksvertegenwoordiger zijnde, sprak met Priester Daens één en hetzelfde woord: oorlog aan de hongerloon, bijzonderlijk in staatsdienst; ik doe mijn best om dien gebaanden weg te volgen; gedurig sta ik op de bres tegen dat gloeiende monster hongerloon; als arrondissement Brussel Priester Fonteyne op den zetel brengt van Priester Daens, als Plancquaert in de Kamer komt, als nog anderen mij komen vervoegen, dan zal altijd en immer de eenige bekommernis zijn: OORLOG, STRIJD TEGEN ALLEN HONGERLOON.

O gij allen die lijdt en zucht onder hongerloon, neemt toch deel aan dien heiligen strijd. Kunt gij niet openlijk, dan toch met uw hert, er is altijd middel om meê te helpen, en zijt ge kiezer, de stemming is vrij en geheim...

Kiezers van 't arrondissement Brussel, Priester Daens en zijn Volkspartij rekenen en tellen op U; aan mij en aan mijne vrienden-democraten is kanton Assche toevertrouwd, dat elk toch waak- en werkzaam weze.

De landbouwers zien toch wel hoe hunne vragen en klachten verstooten worden; deze week nog, woensdag, de Kamer schikte haar dagorde; ik vroeg dat er toch iets zou gedaan worden voor hopboeren en voor hophandel. De ministers zwegen, en

Kiespamflet van de daensisten
(drukkerij Daens-Mayart)

niet één Katholiek ondersteunde mij... Ik vroeg ook dat men eindelijk het schandig vergunningsrecht een weinig menscheijk zou maken; wederom de ministers hoorden niet, en al de Katholieken zwegen. De boeren zijn katholiek, zeggen die heeren, ze zullen altijd voor ons blijven stemmen.

Maar de tijd kan wel gekomen zijn dat de landslieden denken en zeggen: Kristen Democraat is veel hooger en veel beter dan politieken Katholiek, want democratie is rechtstreekse en hardnekkige strijd tegen alle slach van hongerloon.

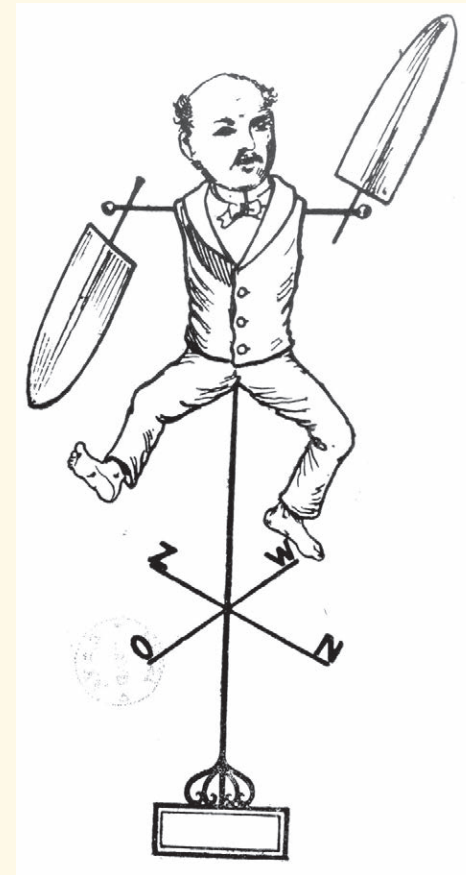
Pieter Daens, in *Het Land van Aelst*, 6 februari 1910

De Gemeente
Daar zij

Zondag aanstaande, half-October; Men ziet in deze kiezing de gedachten en de neigingen der democratie: Terwijl de oude Partij voortgaat met verwijten en dreigen, uitkopen en dwingen, terwijl zij de afhankelijke kiezers doet komen drinken, slafelijk weg; Terwijl de oude Partij in Aalst naar nieuwe listen zoekt en misschien ook dwang wil plegen op arme, op oude en ziekelijke werkmenschen; Kan men een afgrijselijke SCHELMSTUK uitdenken dan arme zieke ouderlingen DWINGEN tegen hun gedacht te stemmen? Wreede Woesten van Aalst, als ge die misdaad nogmaals durft plegen, Daens zal uwe namen voor de Kamer brengen als een eeuwig BRANDMERK. (...)

Geliefde democraten, ik bewonder en ik dank U; in Aalst wordt de volkswil een geduchte en een gelukkige macht; de jonge schrijvers rukken met hun pen de laatste kasse-matten omver der Woesten, terwijl zij het Kristen Volks-programma hoog en fier verheffen...

Pieter Daens, in *De Werkman*, 13 oktober 1911

Spotprent uit De Denderbode (de conservatief-katholieke Aalsterse anti-Daens krant) met Pieter Daens als windwijzer

Kiesaffiche van de daensisten met centraal priester Adolf Daens en daarrond alle prominente partijleden (Pieter Daens bovenaan)

Conflict met Adolf Daens

Midden januari 1907 werd priester Adolf Daens zwaar ziek. Om te herstellen, weg van de politieke drukte die heerste in het huis van zijn broer Pieter waar hij dan inwoonde, was hij op 29 januari verhuisd naar een ruimere kamer in het huis van zijn nichtje Maria (dochter van Pieter) en haar man Jules Delafortrie in de Molenstraat. Eind januari verslechterde zijn toestand zodanig dat onderpastoor Van den Abeele geroepen werd om de laatste sacramenten toe te dienen. Hij wilde deze echter enkel toedienen na een schuldbekentenis door priester Daens van zijn ongehoorzaamheid jegens zijn bisschop en de belofte te verzaken aan elke politieke manifestatie bij zijn begrafenis. Priester Daens vroeg ook per brief aan het bestuur van de daensistische partij om hem niet te herkiezen tot voorzitter.

Pieter Daens, nog volop actief in de politieke strijd, werd hierover niet geraadpleegd, en het kwam dan ook tot een conflict tussen beide broers. De dood van Adolf Daens op 14 juni 1907 deed uiteindelijk alle conflicten wijken, en Pieter zal zich vanaf dan krachtig toeleggen op het bestendigen en uitbouwen van de herinnering aan priester Daens als de grote voorman en martelaar van de Christene Volkspartij.

Priester Daens op zijn doodsbed

Slaaf noch Bedelaar mag de Werkman wezen, Hij moet een Vrij en Welvarend Man zijn.

Woorden van Priester Daens.

5 ure, ik ben terug in Aalst, juist op tijd om de berechting bij te wonen; daar zit ik geknield, met mijn familie, met priester Fonteyne, met M. D'Haemers; priester Daens ligt daar, zijn handen gevouwen, gelijk op den dag zijner eerste communie, over 57 jaar. Lam Gods dat wegneemt de zonden der wereld... Priester Daens wordt berecht; dan vraagt hij zijn brevier en bidt met diepen eerbied.

Ik hoor dat er grooten over en weerloop is geweest uit de dekenij; men wilde priester Daens een stuk doen teekenen in 3 deelen. Reeds tweemaal had hij geweigerd; de tweede maal, onderpastoor Van den Abeele zegt tot mijne vrouw: "Allons, madame, geef er een goede stoot aan!" Mijne vrouw gaat boven; mijn broeder zit met 't briefken in zijn hand; "Louise, zegt hij, ze willen mij dat doen teekenen; wat is uw gedacht?" – Adolf, mij dunkt, ik zou het niet doen. – Neen, ik doe het niet."

Dan is men een derde maal teruggekeerd; priester Daens moest niets doen dan buigen met zijn hoofd, als de priester zegde: "Indien ik als priester ongehoorzaam geweest ben aan mijn Bisschop, ik vraag er vergiffenis over." En zoo is 't gebeurd. Korts nadien de Denderbode schreef: "Priester Daens heeft zijn woord moeten herroepen voor 6 getuigen." – Waarop M. de onderpastoor Van den Abeele zegde: "Zoo schrijven, 't is schandalig! Hij zal die woorden moeten intrekken..." Maar Denderbode heeft niets ingetrokken.

Nu was 't in alle katholieke gazetten een gekras van den anderen wereld: "Priester Daens had zijn verleden herroepen en de Christene Volkspartij verloochend." Dit werd zoo sterk bevestigd dat zijn Komiteit van Brussel hem uitsloot als lid. En dit alles gebeurde van 2 tot 12 Februari, mijn arme broeder nauwelijks uit den doodstrijd gekomen zijnde. Wij allen waren geslagen en diep bedroefd, mijn broeder vernam het en de 13 februari schreef hij op zijn bed met stokskesletters: "Welke wind van zothed waait over uw huis! In al wat ik gedaan heb en geteekend is niets, niets tegen de democratie of ons Volkspartij; het is enkel een priester aan welke zijn bisschop verbiedt hem nog verder met politiek te bemoeien, komt allen zoo dikwijls en zoolang gij wilt, we zullen handelen over de toekomst van uw kinderen en van U allen."

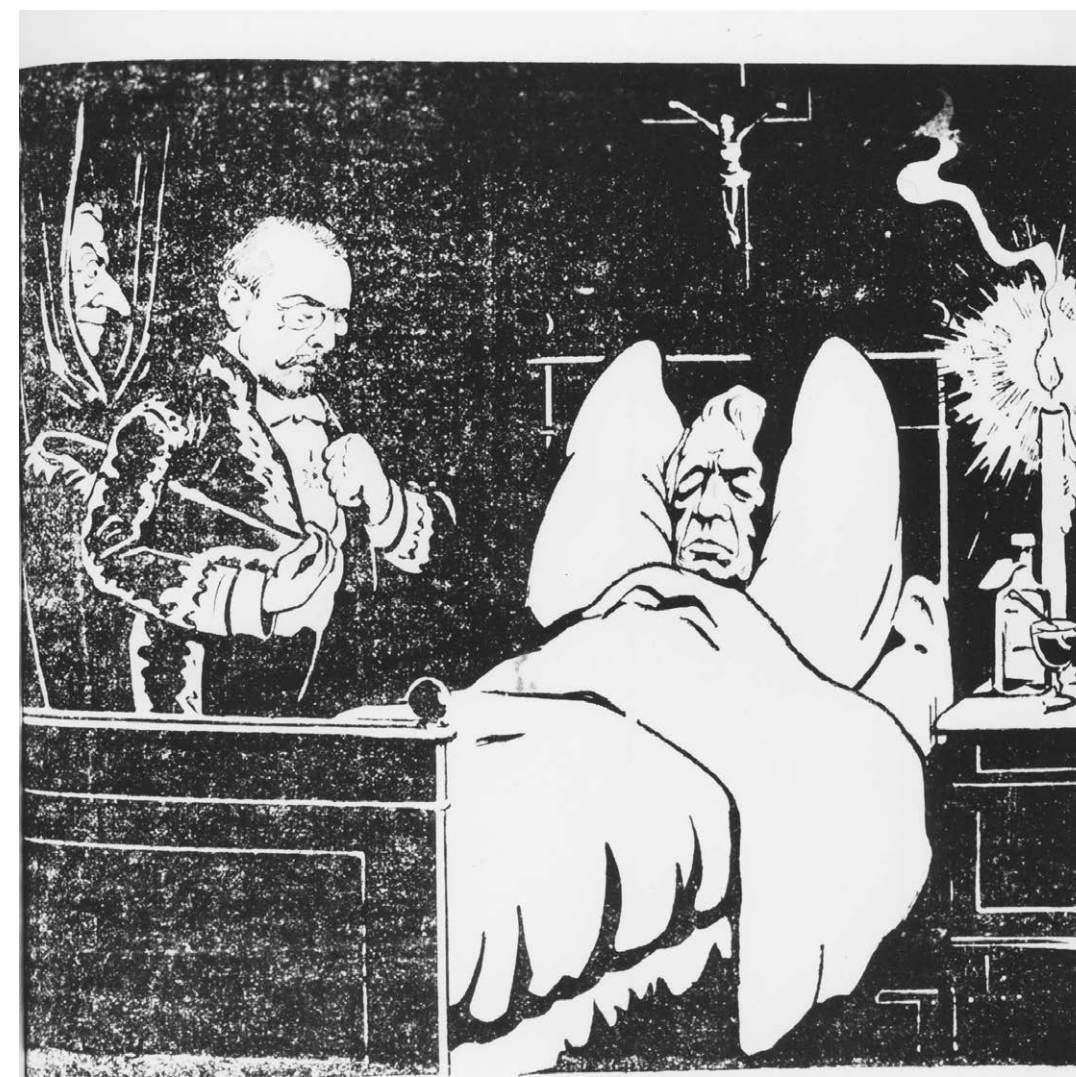
Somtijds ook was hij bestormd door onrust; zekeren dag, te bed liggende: Petrus, zegde hij, luistert, wij hebben te veel opgeofferd, wij mochten dat niet doen; ga bij den Bisschop, hij zal u goed ontvangen.

-Och Adolf, zegde ik, ge weet dat de Volkspartij moet vrij zijn of dat ze dood is.

-Ja, ja, maar uw toekomst! Wat gaat er geworden van u allen?

Dan weende hij en ik ook liep al weenende de kamer af. Katholieke gazetten voegden erbij, dat hij gezegd had: "Vraag vergiffenis aan den Bisschop." Dat is niet waar; die onzinnige woorden heeft hij niet uitgesproken: Bisschop Stillemans is mijn biechtvader niet; waarover had ik hem moeten vergiffenis vragen? Voor mijne werkingen om eene vrije Kristene Volkspartij te stichten? Moet ik vergiffenis vragen voor het Algemeen Stemrecht, één man, één stem, gelijk pastoor Van der Haeghen van Kerkxken altijd zegde, om aldus de politieke dieverij van stemmen te doen eindigen! Is 't een zonde de Evenredigheid te vragen, dat schoon rechtveerdig stelsel?... Is 't eene zonde de klimmende belasting te vragen? De belasting op roerende goederen? Een pensioen van 50 centiemmen? De regeling van den arbeid? De bescherming van den landbouw? De leerplicht? De persoonlijke dienst? De volle gelijkheid der twee landstalen, zijn dat stukken over welke men moet vergiffenis vragen?... Integendeel, die zaken tegenhouden, zal het geen zonde zijn in de geschiedenis en voor den rechtveerdigen God?

Pieter Daens in 'Priester Daens. Volksvertegenwoordiger voor Aalst en Brussel. Zijn leven, zijn strijden, zijn lijden, zijne dood en verheerlijking', Aalst, Drukkerij der Werf Daens-Mayart, Eiland Chipka, 1909.

Priester Daens op zijn sterfbed

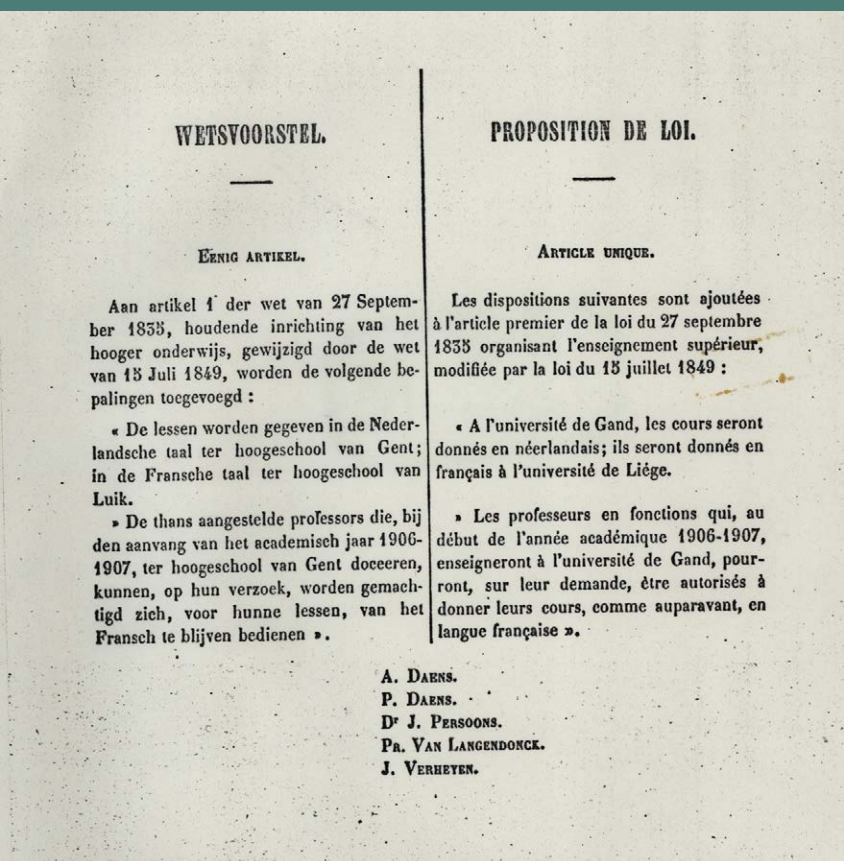
MINISTER RENKIN: Wie niet de bewaarders spant, wordt minister; wie voor het Volk strijdt, sterft in ellende.

(De Gazet van Brussel 22 juni 1907)

Op eigen benen: volksvertegenwoordiger, gemeenteraadslid

In 1904 kwam Pieter Daens in het parlement als opvolger van Aloïs De Backer die vier dagen voor de verkiezingen overleed maar postuum werd verkozen. Pieter Daens sprak in het parlement consequent enkel Nederlands. Tussen 1906 en 1912 was Pieter Daens de enige daensist in het parlement. Hij bleef volksvertegenwoordiger tot 1918. Met Pieter Daens deed ook een nieuw soort volksvertegenwoordiger zijn intrede in het parlement. Naast de grote ideologische kwesties, hield hij zich immers ook bezig met zeer concrete vragen en 'kleine' problemen, hem aangebracht door zijn kiezers zelf. Het politieke dienstbetoon, dat in de jaren erna een hoge vlucht zou nemen, begon hier.

In 1912 werd hij gemeenteraadslid in Aalst, wat hij bleef tot zijn dood in 1918.

Wetsvoorstel ter vernederlandsing van de Universiteit Gent, voorbereid door Aloïs De Backer en ingediend door o.a. de gebroeders Adolf en Pieter Daens op 10 november 1905.

Den dijnnsdag 8 november 1904 werden de Kamers geopend. Na eenige gramoesjkes werd ik toegelaten tot den eed af te leggen. Daags nadien ik nam plaats op den zetel van M. De Backer zaliger, de eerste bank, rechten kant der ministers, nevens mijn broeder Priester Daens; in dien zittijd heeft Priester Daens 43 keeren 't woord gevoerd in de Kamer, nu Fransch, dan Vlaamsch, en ik 29 malen telkens in 't Vlaamsch.... In alle begrotingen verhieven wij onze stem volgens het programma der Kristene Democraten, dat alles behelst wat de volkeren noodig hebben voor deftig broodgewin, vrede en welvaart. Allebei volgden we denzelfden weg, doch met zekere onafhanke-lijkheid; een man van in de zestig jaar houdt aan zijn gedachten en aan zijn manier van handelen; Priester Daens had veel meer wetenschap dan ik; zijn redevoeringen waren meesterstukjes; ik, zonder veel letterkunde en tusschen de menigte van 't volk levende, ik ging er door, klinkt het niet, zoo botst het; ook vond ik er geen graten of beenen in, de parlementaire vormen over 't hoofd te zien.

Doch anders werkten wij heel goed te samen; wij hadden 't Aalst met 't werkvolk het budget opgemaakt van een huisgezin: man, vrouw en twee kinderkes; thuis, na het avondeten, was het nog eens goed overzien; in mijne redevoering voor een minimum van 3 fr in staatsdienst, las ik dit stukje langzaam voor in de Kamer.

Er was dien dag veel rijk volk in de Kamer; ik zie Priester Daens daar nog staan, nevens de tafel der snelschrijvers (met dat hij somtijds eens rondging, tegen dat gestadig zitten niet kunnende): hij had veel behagen in mijn aanhalingskes, want zijn hert van

liefe brandde voor zijn arm werkvolk; nadien ik gaf dit lijstje aan ministers, aan leden der Kamer, aan bedienden van Kamer en Staatsblad, en gedurig hoorde ik zeggen: 'Daens, veel zaken zijn te scherp, te weinig opgenomen', waarop de antwoord volgde, zoo rap als een vlieg; 'een rede te meer om zonder uitstel dat minimum te stemmen van 3 fr in staatsdienst'.

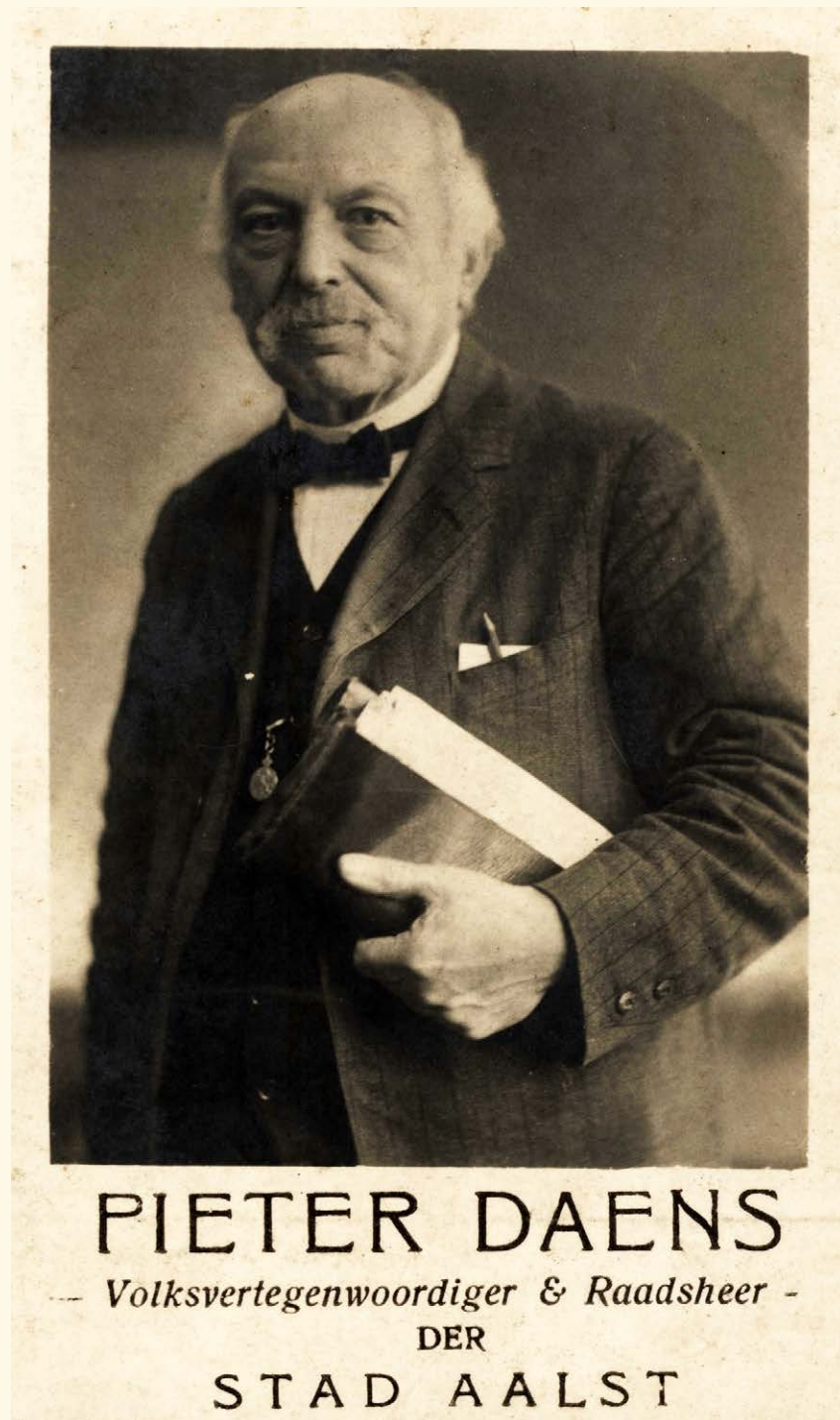
Wat een Huiskouden van Man, Vrouw en twee Kinderkes noodig heeft per week :

Huishuur	2,00
Licht	0,25
Aardappels 18 kil. aan 7 centiemen	1,26
Kolen, 50 kilo	1,40
Brood, 21 kil, 24 centiemen per kilo	5,04
Suikerij, 500 grammen, aan 0 30 de kil.	0,15
Koffiemelk, 3 pinten en half, aan 0,10	0,35
Boter-Margarine, 500 grammen, aan 1,92 de kilo,	0,96
Vet, 500 grammen, aan 1,80 de kilo	0,90
21 pinten botermelk, aan 0,02 de pint	0,42
Rijst, 500 grammen, aan 0,36 de kilo	0,18
Zout, 1 kilo, aan 0,07 de kilo,	0,07
Graensels, aan 0,50 per week	0,50
Versaaid, 250 grammen,	0,12
Zeevis, 1 kilo,	0,40
Wachsoeder, 500 grammen,	0,40
Zondagvoormaal : Vleesch 750 gram.	1,20
Onkosten voor kleederen en meubelen	1,50
Tafel en baard	0,20
Vakvereeniging	0,12
Ziekengond	0,15
Bloem en Koffij	1,00
is te samen	18,52

« Wij, Kristene Democraten, vragen een minimum dagloon van 3 fr. met een maximum werkuren van 10 uren. Het is onmenscheijk en onchristelijk, wat wij zien aan den Ijzerenweg 12, 13 tot 14 uren arbeid voor hongerloen. Drii franken moest het minste loon zijn om te komen tot 4 fr. Die som is strikt nodig in een Huisgezin. Wij hopen dat alle rechtzinnige Katholicken de vraag nietgelegd door mijn Broeder, een minimum van 3 fr. zullen ondersteunen. 2,40 gelijk wij nu nog zien, 't is schande ! (Woorden van Priester Daens in de Kamerzitting van 10 Mei 1906.)

Daensistisch pamflet met verwijzing naar de opsomming van Pieter Daens in het Parlement van wat een gezin nodig heeft om te leven.

Pieter Daens in 'Priester Daens. Volksvertegenwoordiger voor Aalst en Brussel. Zijn leven, zijn strijden, zijn lijden, zijne dood en verheerlijking'; Aalst, Drukkerij der Werf Daens-Mayart, Eiland Chipka, 1909.

Pieter Daens op zijn doodsprentje

drukkersmerk Pieter Daens